

Wijziging van de Noodwet Ouderdomsvoorziening(Verhoging van uitkeringsbedragen
en herziening van aftrekregeling)

MEMORIE VAN TOELICHTING

No. 5

Algemeen

In verband met de huurverhoging en de opheffing van de resterende consumptiebeperking per 1 Januari 1954 acht de Regering — zulks in overeenstemming met de Stichting van den Arbeid — het gewenst tot verhoging van de uitkeringen krachtens de Noodwet Ouderdomsvoorziening over te gaan. Ten einde het bedrag van de noodzakelijk geachte verhoging te berekenen, is door de Regering, in overleg met genoemde Stichting, achtereenvolgens aandacht geschonken aan het effect van de huurverhoging, de opheffing van de consumptiebeperking, de verlaging van de verbruiksbelastingen en de vermindering van het gemeenteklassenverschil.

Aan deze verschillende punten willen de ondergetekenden hieronder allereerst een korte beschouwing wijden.

Huurverhoging

De huur blijkt in het budget van de ouden van dagen een belangrijk groter percentage (ca. 15 pct.) uit te maken dan in dat van het gemiddelde arbeidersgezin, zodat de huurverhoging voor eerstgenoemde categorie een zwaardere last zal gaan betekenen. Bij de berekening van het bedrag der noodzakelijk geachte compensatie voor wat dit punt betreft, kan derhalve niet worden volstaan met de berekeningen, welke gediend hebben als grondslag voor de compensatie voor het arbeidersgezin. Door het Centraal Bureau voor de Statistiek is op verzoek van de eerste ondergetekende een enquête ingesteld naar de huren van ouden van dagen, die een noodwetuitkering ontvangen. Deze enquête had betrekking op 4600 zelfstandig wonende ouden van dagen in 34 gemeenten. De gemeenten waren zodanig gekozen, dat per gemeenteklasse een representatief beeld werd verkregen. De uitkomsten van deze enquête, benevens het effect van de huurverhoging, worden in onderstaand overzicht weergegeven.

Berekening huurverhoging ouden van dagen (in gld. per week)

Gemeente klasse	Gehuwden			Ongehuwden		
	Huidige huur	Nieuwe huur	Ver- hoging	Huidige huur	Nieuwe huur	Ver- hoging
I	5,52	6,46	0,94	4,47	5,23	0,76
II	4,65	5,58	0,93	4,46	5,35	0,89
III	4,02	4,94	0,92	3,48	4,28	0,80
IV	3,21	4,04	0,83	2,72	3,43	0,71
V	2,76	3,56	0,80	2,28	2,94	0,66

Uit bovenstaand overzicht blijkt, dat de gemiddelde huidige huur voor gehuwden in de eerste gemeenteklasse f 287 per jaar bedraagt en in de vijfde gemeenteklasse f 143,50. Op grond van deze gegevens kan de huurverhoging worden berekend op resp. 17 pct. van f 287 = f 48 en 29 pct. van f 143,50 = f 42 per jaar. Voor ongehuwden komt men bij een zelfde wijze van berekening tot een jaarlijkse verhoging van resp. f 40 en f 35 (eerste en vijfde gemeenteklasse) per jaar.

Consumptiebeperking

Aangezien aan de ouden van dagen in Maart 1951 eveneens de consumptiebeperking is opgelegd, zal ook te hunnen aanzien met ingang van 1 Januari 1954 tot opheffing hiervan moeten worden overgegaan.

Berekeningen op dit stuk zijn echter niet met enige nauwkeurigheid te maken, daar niet beschikt kan worden over een afzonderlijk prijsindexcijfer voor deze categorie. Wel kan worden aangenomen, dat het percentage consumptiebeperking voor ouden van dagen niet geringer is dan dat van het gemiddelde arbeidersgezin. Daarbij dient te worden bedacht, dat de huurverhoging van 1 Januari 1951 voor de ouden van dagen niet volledig gecompenseerd is.

De ondergetekenden menen dan ook, dat een verhoging van de uitkeringen met 3,5 pct. — hetgeen overeenkomt met het percentage loonsverhoging, dat ter opheffing van de resterende consumptiebeperking voor het gemiddelde arbeidersgezin is berekend — alleszins verantwoord is te achten. Voor gehuwden betekent zulks een jaarlijkse verhoging met f 39 in de eerste en f 33 in de vijfde gemeenteklasse. Voor ongehuwden zijn deze bedragen resp. f 22 en f 18,50.

Verbruiksbelastingen

Indien voor wat de resterende consumptiebeperking voor de ouden van dagen betreft een gelijk percentage wordt aangehouden als dat van het gemiddelde arbeidersgezin, bestaat er, naar het oordeel van de ondergetekenden, reden ook de invloed van de verlaging der verbruiksbelastingen analoog te nemen.

In overeenstemming met de berekeningen voor het gemiddelde arbeidersgezin zal de verlichting uit hoofde van de verlaging van de suikeraccijns en de afschaffing van de omzetbelasting op schoeisel en huisbrand derhalve dienen te worden gesteld op 0,5 pct.

De verlaging van de personele belasting blijkt in de eerste gemeenteklasse zowel voor gehuwde Noodwet-trekkers als voor ongehuwde Noodwet-trekkers geen effect te hebben. Voor de gehuwden in de vijfde gemeenteklasse kan het voordeel van de voorgenomen verlaging van deze belasting worden berekend op gemiddeld ca. f 6,70 per jaar; voor de ongehuwden in deze klasse op gemiddeld ca. f 4 per jaar. In totaal kan, gezien het vorenstaande, het voordelige effect der genoemde belastingverlagingen in de eerste en vijfde gemeenteklasse worden gesteld op resp. f 5,50 en f 11,50 voor gehuwden en op resp. f 3 en f 6,50 voor ongehuwden.

Gemeenteclassificatie

De richtlijn voor het uurloonverschil tussen eerste en vijfde gemeenteklasse zal voor de loonbepaling worden teruggebracht van 12 tot 10 ct, dat is met 1/6. Dienovereenkomstig achten de ondergetekenden het gewenst — en dit is eveneens de zienswijze van de Stichting van den Arbeid — het verschil, dat thans bij de Noodwet Ouderdomsvoorziening bestaat tussen de uitkeringsnormen voor de eerste en vijfde klasse, thans

reeds met 1/6 terug te brengen, ofschoon nog niet vaststaat hoe in het bedrijfstaksgewijze overleg aangaande de lonen, de nieuwe „richtlijn” voor de gemeenteclassificatie zal uitwerken. Voor de gehuwden in de vijfde gemeenteklasse dienen, ten einde dit doel te bereiken, dientengevolge de uitkeringen verhoogd te worden met 1/6 van f 168 (zijnde het verschil tussen het voor de eerste gemeenteklasse geldende maximumuitkeringsbedrag ad f 1116 per jaar en dat voor de vijfde gemeenteklasse ad f 948 per jaar), hetgeen neerkomt op een verhoging van het voor de vijfde gemeenteklasse geldende maximumuitkeringsbedrag met f 28 per jaar. Voor ongehuwden in de vijfde gemeenteklasse wordt deze verhoging 1/6 van f 108 = f 18 per jaar.

Totaaloverzicht

	1ste gemeenteklasse	
	Gehuwden	Ongehuwden
Huurverhoging	f 48,—	f 40,—
Opheffing consumptiebeperking minus effect verbruiksbelastingen	33,50	19,—
	<hr/> f 81,50	<hr/> f 59,—
Afgerond	84,—	60,—
	5de gemeenteklasse	
	Gehuwden	Ongehuwden
Huurverhoging	f 42,—	f 35,—
Opheffing consumptiebeperking minus effect verbruiksbelastingen	21,50	12,—
Vermindering gemeenteklassenverschil	28,—	18,—
	<hr/> f 91,50	<hr/> f 65,—
Afgerond	90,—	66,—

Bij de vaststelling van de bedragen, waarmede de normen voor de tweede, derde en vierde klasse dienen te worden verhoogd, wordt er van uitgegaan, dat de voor de tweede klasse noodzakelijk geachte verhoging ongeveer gelijk is aan die voor de eerste klasse en dat de verhoging voor de derde en de vierde klasse meer ligt op het niveau van de voor de vijfde klasse berekende verhoging.

In verband met het vorenstaande wordt in het ontwerp van wet voorgesteld de maximumuitkeringsbedragen, genoemd in artikel 6, eerste en tweede lid, der Noodwet Ouderdomsvoorziening als volgt te verhogen:

Gemeenteklasse	Gehuwde mannen	Ongehuwden
I	met f 84	met f 60
II	met 84	met 60
III	met 90	met 66
IV	met 90	met 66
V	met 90	met 66

De maximumuitkeringsbedragen worden zodoende vastgesteld als in artikel III van het ontwerp van wet is aangegeven.

Ten einde nu te berekenen, dat de voorgestelde verhogingen van de uitkeringsbedragen volledig ten goede zullen komen aan alle personen, wier inkomen ligt beneden de in artikel 5 der Noodwet gestelde grenzen, zouden deze grenzen een zelfde verhoging dienen te ondergaan, zulks in verband met de wijze, waarop de ouderdomsuitkering wordt berekend en welke hier in het kort worde gereleveerd. Blijft het inkomen van een belanghebbende beneden de in artikel 5 gestelde inkomens-

grens, dan wordt op dit inkomen, nadat het eerst naar beneden tot op een veelvoud van f 50 is afgerond, een bedrag ad f 100 in mindering gebracht. Van het resterende bedrag wordt de helft in mindering gebracht op de maximumuitkering. Het aldus verkregen verschil geeft het (nog af te ronden) bedrag van de aan de belanghebbende toe te kennen uitkering aan, met dien verstande, dat, indien de uitkering, vermeerderd met het inkomen van de belanghebbende, nadat daarvan f 100 is afgetrokken, meer bedraagt dan de in artikel 5 aangegeven grens, het meerdere op de uitkering moet worden gekort.

Ligt het inkomen van een belanghebbende echter tussen de in de artikelen 5 en 5a gestelde grenzen, dan wordt de uitkering op een andere wijze berekend, en wel door het totaal inkomen op het in artikel 5a genoemde maximumbedrag in mindering te brengen, dus zonder van het inkomen eerst f 100 af te trekken. Aangezien ook deze personen van de voorgestelde verhogingen dienen te profiteren, zouden de inkomensgrenzen van artikel 5a eveneens dienen te worden opgevoerd met de bedragen, waarmede de uitkeringen zullen worden verhoogd.

Het ontwerp van wet heeft, voor wat de verhoging van de ouderdomsuitkeringen betreft, evenwel een nog verder gaande strekking.

Reeds bij verschillende gelegenheden is van Regeringswege in het vooruitzicht gesteld het bedrag, hetwelk voor de berekening van het eigen inkomen buiten aanmerking wordt gelaten, te verhogen van f 100 tot f 200. De Regering heeft daarbij evenwel steeds te kennen gegeven, dat een wijziging van de Noodwet op dit punt niet incidenteel zou geschieden, doch tegelijk zou plaats vinden met de wijzigingen, welke de wet, naar mocht worden verwacht, in het kader van de aangekondigde huurverhoging zou dienen te ondergaan.

In artikel III (artikel 6, vierde lid) van het ontwerp van wet wordt voorgesteld thans tot de in het vooruitzicht gestelde verhoging van het van inkomensaf trek vrijgestelde bedrag over te gaan.

Een dergelijke verhoging van het van inkomensaf trek vrijgestelde bedrag brengt mede, dat de in artikel 5a gestelde inkomensgrenzen — afgezien van de reeds uit de verhoging van de uitkeringsbedragen voortvloeiende verhoging — nog met een extra-bedrag zouden dienen te worden opgevoerd, en wel ten einde te voorkomen, dat bij de hoge inkomens een zeer gering verschil in het inkomen een onevenredig groot verschil in uitkering zou kunnen veroorzaken. Zo zou een gehuwde man met een inkomen van f 1643 per jaar in een eerste klasse gemeente, welk inkomen nog juist ligt beneden f 1644, zijnde de op grond van de verhoging van de uitkeringsbedragen op te voeren inkomensgrens van artikel 5, een uitkering ontvangen van (afgerond) f 204 per jaar, terwijl de uitkering bij een inkomen van f 1644 per jaar zou dalen tot f 90 per jaar.

Om dit ongewenste gevolg van een verhoging van het van inkomensaf trek vrijgestelde bedrag te voorkomen, zouden de grenzen van artikel 5a — weer afgezien van de hierboven gemotiveerde verhoging als gevolg van de voorgestelde verhoging van de uitkeringsbedragen — met ongeveer f 100 dienen te worden opgevoerd.

Het gevolg van de bedoelde verhoging van de inkomensgrenzen zal zijn, dat een nieuwe groep van personen, namelijk zij, wier inkomens liggen tussen de thans voorgestelde grenzen en de grenzen, vermeld in het huidige artikel 5a, nu voor een uitkering in aanmerking zullen komen.

Een soortgelijke uitbreiding van de kring van gerechtigden deed zich voor toen bij de wet van 25 September 1952, *Stb.* 479, een bedrag van f 100 van aftrek werd vrijgesteld. Aangezien uiteraard voor de berekening van de uitkering van deze personen het inkomen niet eerst met f 100 mocht worden verminderd en de normale berekening volgens de artikelen 5 en 6 derhalve niet mocht worden toegepast, werden derhalve de artikelen 5a en 6a in de Noodwet opgenomen. Sedertdien is evenwel gebleken, dat het voor de administratieve uitvoering eenvoudiger zou zijn, indien voor de berekening van alle onder de werking van de wet vallende personen, dus zowel

voor degenen, wier inkomen beneden de in artikel 5 gestelde grens blijft, als voor degenen, wier inkomen tussen de grenzen van artikel 5 en artikel 5a ligt, een zelfde berekening zou kunnen worden gevolgd. Hieraan is tegemoet gekomen door de artikelen 5a en 6a te laten vervallen en de inkomensgrenzen van artikel 5 te vervangen door die van artikel 5a, nadat deze zijn verhoogd in de zin, als hierboven aangegeven. Als gevolg hiervan dient evenwel ook de redactie van het vierde lid (het thans voorgestelde vijfde lid) van artikel 6 te worden gewijzigd. Volgens de huidige redactie van dit lid wordt — mede in verband met het bepaalde in het eerste lid van artikel 7 — bij de berekening van de ouderdomsuitkering ter toetsing of deze uitkering, vermeerderd met het eigen inkomen, beneden de in artikel 5 gestelde grens blijft, dit inkomen eerst verminderd met het van aftrek vrijgestelde bedrag. Nu door de bovenvermelde vervanging van de inkomensgrenzen, vermeld in artikel 5, door die van artikel 5a de uitkering, vermeerderd met het eigen inkomen, wordt getoetst aan een bedrag, dat f 200 hoger ligt, dient bij deze toetsing te worden uitgegaan van het totale eigen inkomen, zonder hierop eerst het aftrek-vrije bedrag van f 200 in mindering te brengen. Hierin wordt door de voorgestelde nieuwe redactie van het vijfde lid voorzien. Bij deze redactie zal ook voor de door de verhoging van de inkomensgrenzen nieuw onder de wet te brengen groep — zoals vereist — het totale eigen inkomen, vermeerderd met de ouderdomsuitkering, niet boven de gestelde maximuminkomensgrens kunnen stijgen.

De aan de voorgestelde verhogingen verbonden kosten worden geraamd op 37 miljoen gulden, nl. 24 miljoen gulden als gevolg van de verhogingen van de uitkeringsbedragen en 13 miljoen gulden als gevolg van de verhoging van het van inkomensaftrek vrijgestelde bedrag.

Artikel I. De voorgestelde wijziging van het eerste lid, onder c, van artikel 5 vond reeds een uitvoerige toelichting in het algemeen deel dezer memorie.

Artikelen II, III en IV. Ook deze artikelen behoeven, na de uiteenzetting in het algemeen deel dezer memorie, geen verdere afzonderlijke toelichting.

Artikel V. In verband met het nieuwvoorgestelde vierde lid van artikel 6 kan het eerste lid van artikel 7 vervallen. Het huidige tweede lid van artikel 7 wordt hierdoor enig lid. In verband met het vervallen van de artikelen 5a en 6a dient dit lid nog een kleine redactionele wijziging te ondergaan.

Artikelen VI en VIII. Op grond van het bepaalde bij artikel 17 der Noodwet Ouderdomsvoorziening blijft na het overlijden van de gehuwde man, de weduwe nog gedurende ongeveer een halfjaar in het genot van de aan wijlen haar echtgenoot toegekende ouderdomsuitkering om haar gelegenheid te geven zich aan haar nieuwe levensomstandigheden aan te passen. In verband hiermede is in artikel 10, tweede lid, bepaald, dat de ouderdomsuitkering, toe te kennen aan

de weduwe, wier echtgenoot in het genot van een ouderdomsuitkering was, niet eerder ingaat dan na bedoeld halfjaar. De mogelijkheid bestaat nochtans, dat de ouderdomsuitkering van de weduwe als ongehuwde hoger is dan die van haar echtgenoot, b.v. doordat na diens overlijden aan de man toekomstige uitkeringen komen te vervallen. In dat geval leidt het bepaalde bij artikel 10, tweede lid, tot een onbillijke uitkomst. De voorgestelde wijziging van de artikelen 10 en 17 beoogt deze onbillijkheid weg te nemen door in de gevallen, waarin de weduwe als ongehuwde reeds aanstonds in aanmerking komt voor een hogere uitkering dan die, welke haar echtgenoot vóór zijn overlijden genoot, die hogere uitkering onmiddellijk te doen ingaan.

Artikelen VII, IX, X en XI. Het bepaalde bij de artikelen 22, tweede lid, en 23 der Noodwet Ouderdomsvoorziening beoogt waarborg te geven tegen misbruik. Zo is degene, aan wie een ouderdomsuitkering is toegekend, verplicht op verzoek van de Raad van Arbeid of van de Commissie van Onderzoek inlichtingen te verstrekken, terwijl voorts spontaan mededeling moet worden gedaan van elke verandering, welke tot intrekking of vermindering der ouderdomsuitkering zou leiden. Wanneer onjuiste opgaven zijn verstrekt, kan de ouderdomsuitkering met terugwerkende kracht worden herzien of ingetrokken (artikel 12, eerste lid). Het teveel aan uitkering genotene moet in die gevallen ingevolge artikel 21, lid 2, worden teruggevorderd. Ten einde het mogelijk te maken om in zeer bijzondere gevallen, waarin het voornoemde imperatieve voorschrift tot terugvordering een bijzondere hardheid zou zijn, geheel of gedeeltelijk van terugvordering te kunnen afzien, ware artikel 21, tweede lid, op dit punt te wijzigen. De bij artikel IX voorgestelde wijziging strekt hiertoe onder meer.

Op grond van artikel 14, eerste lid, kan, wanneer de echtgenoten duurzaam gescheiden leven, ten hoogste de helft van de aan de man toekomstige ouderdomsuitkering aan de vrouw worden betaalbaar gesteld, terwijl het bepaalde bij artikel 18, tweede lid, de mogelijkheid opent, in geval van detentie van de echtgenoot, de aan hem toekomstige uitkering aan de vrouw betaalbaar te stellen.

De redactie van de artikelen 12, eerste lid, 21, tweede lid, 22, tweede lid, en 23 laat ruimte tot twijfel of de verplichting tot het geven van inlichtingen en de mogelijkheid tot terugvordering van ten onrechte of te veel genoten uitkering ook geldt voor de indirect-gerechtigden ingevolge de artikelen 14, eerste lid, en 18, tweede lid. De voorgestelde wijzigingen in de genoemde artikelen beogen iedere twijfel in dit opzicht uit te sluiten.

*De Minister van Sociale Zaken
en Volksgezondheid,*

J. G. SUURHOFF.

De Minister van Financiën,

VAN DE KIEFT.